

Фінансування суб'єктів малого підприємництва: джерела, проблеми та напрями оптимізації

Алла Михайлюк,

*магістрантка кафедри економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: mykhailiukam@krok.edu.ua*

Володимир Кузьмінський,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: VolodimirKZ@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-7069-0057*

В умовах сучасних економічних викликів розвиток малого бізнесу стикається з безліччю перешкод. Серед них: політична нестабільність, інфляція, девальвація, корупція та нестабільне бізнес-середовище.

Вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року завдало великої шкоди українській економіці. Тільки прямі збитки від війни станом на початок грудня 2023 року за мінімальними оцінками оцінюються у \$135,9 млрд [1, с. 239].

Результатом є нерівномірний та хаотичний розвиток малих підприємств, що підриває їхню здатність виконувати економічні функції, покладені на них суспільством. Незважаючи на свій потенціал, малий бізнес в Україні робить мінімальний внесок в економічне зростання, а тенденції його розвитку залишаються невтішними. За останній період кількість малих підприємств скоротилася більш, ніж на 17%, при цьому помітно зменшилася кількість найманих працівників і суттєво скоротилася кількість фізичних осіб-підприємців. Таке скорочення значною мірою пов'язане з поганим фінансовим станом цих підприємств.

Сучасний і майбутній економічний розвиток України суттєво залежать від можливостей фінансового забезпечення підприємств, реалізації інвестиційних проєктів на інноваційній основі поряд із звичайною фінансово-господарською діяльністю існуючих підприємств, на які впливають наслідки кризових явищ, зумовлених військовими діями [2].

Однією з основних причин фінансової нестабільності малих підприємств є обмежений доступ до капіталу. Насамперед, вони все ще стикаються зі значними фінансовими труднощами. Хоча малий бізнес залишається важливою частиною економіки, системні проблеми, такі як високі податки, обтяжливі реєстраційні процедури та обмежувальні умови кредитування, стримують його зростання.

Самофінансування є переважною формою фінансування для малих підприємств в Україні, на яку припадає 71% капітальних інвестицій. Однак, приватна структура власності багатьох малих підприємств, які часто характеризуються одноособною формою власності, обмежує доступ до значних фінансових ресурсів. Таким підприємствам зазвичай бракує ефекту масштабу, необхідного для впровадження високовартісних або високотехнологічних

інновацій. Незважаючи на значну залежність від власних коштів, малий бізнес продовжує стикатися зі значним дефіцитом фінансування.

Банківське кредитування є одним з основних зовнішніх джерел фінансування, але воно пов'язане з багатьма перешкодами. Малим підприємствам часто важко отримати кредити через високі відсоткові ставки, які є наслідком підвищених ризиків порівняно з великими підприємствами. Крім того, вимоги до застави є надто високими для багатьох малих підприємств, які не мають достатніх активів для забезпечення кредитів. У результаті лише невеликий відсоток підприємств навіть розглядає можливість отримання кредитів, незважаючи на нагальну потребу у зовнішньому фінансуванні. Більше того, відсутність довгострокового кредитування ще більше обмежує можливості малого бізнесу стратегічно планувати своє зростання, оскільки короткострокові кредити зазвичай використовуються для фінансування операцій з коротким циклом обороту [3].

Банки, часто не бажаючи брати на себе довгострокові ризики, надають малим підприємствам обмежену підтримку, особливо тим, що працюють у нестабільних секторах, таких як сільське господарство та промисловість.

Розглянемо джерела фінансування суб'єктів малого підприємництва. Пірингове кредитування дає можливість малому бізнесу отримати кошти безпосередньо від індивідуальних інвесторів через онлайн-платформи. Ця форма фінансування оминає традиційних фінансових посередників, таких як банки, пропонуючи нижчі відсоткові ставки та швидший процес прийняття рішень. Гнучкість платформ пірингового кредитування також робить їх більш доступними для власників малого бізнесу, яким не вистачає застави для отримання традиційних кредитів. Однак, ці платформи все ще залишаються відносно недорозвиненими в Україні, незважаючи на їхній потенціал для подолання розриву у фінансуванні малих підприємств.

Венчурний капітал надає фінансування в обмін на частку в бізнесі, що дозволяє підприємцям отримати значні інвестиції без необхідності застави. На відміну від банківських кредитів, венчурний капітал надається на безповоротній основі, а інвестори зазвичай очікують повернення коштів у вигляді прибутку від інновацій. Однак, венчурний капітал часто є високоризикованою інвестицією, оскільки він, як правило, спрямований на неперевірені та нові технології або бізнес-моделі. Ця форма фінансування використовується переважно у високотехнологічних галузях, і хоча вона пропонує суттєві переваги з точки зору безповоротного фінансування, вона не є широко доступною для всіх малих підприємств, особливо тих, що не належать до технологічного сектору.

Краудфандингові платформи дозволяють підприємствам залучати капітал шляхом отримання невеликих внесків від великої кількості людей. На відміну від венчурного капіталу, який зосереджується на стадії після реалізації ідеї, краудфандинг може допомогти фінансувати проекти ще до того, як вони будуть повністю розроблені. Окрім фінансової підтримки, краудфандинг також може забезпечити ранній маркетинг та впізнаваність бізнесу. Однак, в той час як ця концепція набула популярності в усьому світі, в Україні вона залишається

явищем, що тільки зароджується, оскільки більшість краудфандингових проектів мають соціальний або некомерційний характер, а не бізнес-орієнтовані [4].

Програми таких організацій, як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), надають фінансову підтримку, гранти та експертні консультації. Однак отримання коштів від цих організацій часто є тривалим і складним процесом, що вимагає від бізнесу відповідності суворим критеріям прийнятності та демонстрації потенціалу для зростання і міжнародного впливу. Незважаючи на труднощі, міжнародне фінансування пропонує малому бізнесу вигідні умови, включаючи низькі відсоткові ставки та можливість участі у прибутках.

Існуючі проблеми у фінансуванні малого бізнесу в Україні потребують комплексного підходу до оптимізації. Це має включати вдосконалення інфраструктури внутрішнього фінансово-кредитного ринку, стимулювання розвитку венчурного фінансування та розширення співпраці з міжнародними організаціями. Необхідні законодавчі реформи для забезпечення більшої прозорості та безпеки для підприємців, які прагнуть отримати доступ до додаткового фінансування [5]. Зміцнення фінансової бази для малого бізнесу має важливе значення для створення більш динамічної та стійкої підприємницької екосистеми, що, в свою чергу, сприятиме більш широкому економічному розвитку України.

Ключові слова: малий бізнес; економічний розвиток; капітал; самофінансування; пірингове кредитування; краудфандинг; фінансування.

Список використаних джерел

1. Економіка відновлення : підручник / за заг. ред. В. І. Грушка. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 286 с.
2. Румик І., Пилипенко О. (2022). Фінансове забезпечення підприємств: можливості використання когнітивного моделювання. *Вчені записки Університету «КРОК», 2(66), 44-52. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-44-52>*
3. Носань Н.С., Мартінович В.Г. Альтернативні форми фінансування суб'єктів малого підприємництва: перспективи використання в Україні. 2020. *Економіка та суспільство. Випуск №21. С. 71-78.*
4. Ломачинська І.А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2012. Т.17. Вип.3-4. С. 37-43.*
5. Середа А.М. Джерела та проблеми фінансування малого бізнесу в Україні. 2019 с. 4.